

ANTANAS KRIŠČIUKAITIS-AIŠBĖ

**Ugnis negesinama
išsiplečia**

wolnelektury.pl

FUNDACJA
nowoczesna
Polska

ANTANAS KRIŠČIUKAITIS-AIŠBĖ
KAS TEISYBĖ — TAI NE MELAS

Ugnis negesinama išsiple- čia

Viename kaime gyveno sau ūkininkas vardu Jonas. Gyveno jisai gerai. Pats buvo pačiam gerume vyras: pirmutinis kaime darbininkas ir dar turėjo tris jau paaugusius sūnus: vienas buvo jau su pačia¹, kitas dar jaunikis, o trečias — pusbernukas prie arklių būdavo ir jau arti bandydavo. Sene Jonienė buvo žmona išmintinga ir priežiūri, o marčią gavo lėtą ir darbininkę. Ko, rodosi, reikėtų — tik gyvenk sau! Visi namuose darbininkai; tiktai ką vienas ir buvo ne darbininkas — ligos paimtas senutis — Jono

¹*pati* — žmona. [przypis edytorski]

tėvas. Jisai nuo dusulio septinti metai gulėjo ant pečiaus. Visko Jonas turėjo: ketvertą arklių ir kumeliuką, tris karves ir veršiuką, penkioliką avių, puskapį žąsų, o vištų tai ne pačios moters nežinojo, kiek. Moters namie triūsavo² ir į lauką eidavo. Vyrai savo darbus dirbdavo. Su duona kasmet lengvai išeidavo. Ką gaudavo už avižas, mokesčius išmokėdavo ir reikalus atlikdavo. Ką gyventum sau ir Dievą garbintum. Bet šalia tvora į tvorą gyveno kaimynas Baltrus — šlubis, nabašninko³ Stepo sūnus. Su juo Jonas ir pradėjo nesutikti.

Kolei senis Stepas buvo gyvas, ir gyveno Jono tėvas, sutikdavo juodu kuo geriausiai. Prireikė mergoms rėčio⁴ arba vyrams javus vežant ratas pagedo, eina, būdavo, viens pas kitą ir kaip kaimynai viens kitam padėdavo. Nubėgs, būdavo, pas kaimyną veršis, atvarydavo ir tiktai pasakydavo: Neleiskite veršio, mūsų kopūstai neužtverti ir gana! O ką į tvartą varinėt arba

²*triūsti* — dirbti. [przypis edytorski]

³*nabašninkas* — velionis. [przypis edytorski]

⁴*rėtis* — graižas su aptrauktų tinkliuku miltams, grūdams ar kt. sijoti. [przypis edytorski]

tarp savęs plūstis, tai tegul Dievas myli, anaip-
tol to nedarydavo. Taip gyveno senieji. O pra-
dėjo gyventi jaunieji — su visu kitaip. Ne iš
šio, nė iš to pradėjo pyktis. Matote, kas pasi-
darė. Jonų marčios viena vištaitė pradėjo anksti
dėti. Marti pradėjo rinkti kiaušinius ant Vely-
kų. Kasdien, būdavo, eina į vežimą pašiūrėj⁵
kiaušinio atsiimti. Tiktai sykį vaikisčiai, tur-
būt nubaidė nuo gūžtos⁶ vištą, o toji nulėkė per
tvorą, i Baltrus ir tenai kiaušinį padėjo. Marti
girdi — vištaitė kudakina mislija⁷ sau: dabar
neturiu kada, reikia pirkčią prieš šventę išsi-
valyti, nueisiu paskui. Pavakare nueina į paši-
ūrę — nėra kiaušinuko. Klausia senio dieve-
rio, ar neėmė kiaušinio. Ne — sako, neėmėmė;
o Jurgutis, dieverys jaunesnysis sako: tavo ra-
ibukė ant Baltrų kiemo kiaušinį padėjo, tenai
kudakino, iš ten ir parlėkė. Pažiūrėjo marti sa-
vo raibukės: tupi greta su gaidžiu ant laktos, jau
akis užmerkė, rengiasi miegoti. Paklausta, kur

⁵*pašiūrė* — prie trobesio pastatyta pastogė padargams. [przypis edytorski]

⁶*gūžta* — lizdas. [przypis edytorski]

⁷*mislyti* — galvoti. [przypis edytorski]

padėjo kiaušinuką, bet nepasakys bjaurybė. Ir išėjo į Baltrus. Pasitinka ją Baltrų senoji.

Ko, martele, ieškai?

Močiute, sakė, mano šiandien vištaitė pas jus atlėkusi, ar ežioj⁸ kur nepadėjo kiaušinio?

Ir matyti nematėm. Mūsų, Dievas davė, jau seniai deda. Mes savo surinkome, o svetimų mums nereikia. Mes, mergele, pas svetimus neiname kiaušinių rankioti.

Marti užpyko, pasakė nereikalingą žodį kaimynka dar du, tris, ir moters pradėjo jau plūstis. Jonienė ėjo su vandeniu, išgirdo ir ji įsikišo. Prišoko ir Baltruvienė, pradėjo kaimynkai išmetinėti⁹ ; išpasakojo, kas buvo ir ko nebuvo. Ir pasidarė lermas¹⁰ . Visos sykiu rėkia, plūstasi. Tu šiokia, tu vagilka, valkata, tu ir senuką badu marini, tu jam duonos kąsnelio, pavydi.

O tu mūs retį pagadinai! Štai ir naščiai¹¹ mūs; duok šia naščius!

⁸*ežia* — lysvė. [przypis edytorski]

⁹*išmetinėti* — priekaištauti. [przypis edytorski]

¹⁰*lermas* — triukšmas. [przypis edytorski]

¹¹*naščiai* — kartelė su dviem kabliais kibirams ant pečių nešti. [przypis edytorski]

Susikabino už naščių, paliejo vandenį, nusitraukė viena kitai skepetas, pradėjo peštis. Tuo tarpu parėjo iš lauko Baltrus, stojo už savo žmoną. Atbėgo Jonas su sūnum. Jonas buvo vyras tvirtas — visus išvaike. Baltrui plauku pluoštą iš pakaušio išrovė. Subėgo žmones, vos perskyrė.

Iš to viskas ir prasidėjo.

Baltrus įsivyniojo tą plaukų pluoštą į skarulį¹² ir išvažiavo apskųst. o pati savo kaimynams ėmė girtis, kad dabar tai Jonui būsią, eisiąs į Siberiją, ir pasidarė piktumai. Senis ant pečiaus gulėdamas da iš pradžių pradžių¹³ draudė juos, bet jie neklausė. Jis jiems kalbėjo.

Niekus, vaikai, darote; už tą menką daiktėlį už tą kiaušinuką, jus piktumus pakėlėte. Rado vaikisčiai kiaušinį, tuščia jo, ima jį dievai iš to vieno kiaušinio nepralobsi ne nenuvargsi. Dievas duos visiems. Negerą žodį pasakė, tai tu pataisyk, pamokyk kaip genaus pasakyt. Susipešėte — ką darysi, tenka ir susipešti, bet

¹²skarulį — skarelę. [przypis edytorski]

¹³iš pradžių pradžių — iš pat pradžių. [przypis edytorski]

dabar eikite, persiprašykite¹⁴ vienas kito, susitaikykite ir bus po visam. O eisite ant piktumų, jums bus bjauriau.

Neklausė senio; mislijo¹⁵, kad jis tik taip barška, neteisybę kalba.

Jonas kaimynu neapsileido.

Aš, sako, jam plaukų nepešiau, jis pats sau pešė, o jo sūnus man visus marškinius sudraskė, štai matote!

Nuvažiavo Jonas ant provos¹⁶. Provojosi, provojosi, jiem dviem besiprovojant, Baltrui tūlė iš vežimo prapuolė. Baltrų moters pradėjo šnekėti, kad tai Jono sūnaus darbas. Mes, sako, matėme, kaip jisai naktį pro langą prie vežimo ėjo, o Juozienė pasakojo, kad ji mačiusi, buk jis tą tūlę jų kaimo kalviui Lukošiumi pardavęs.

Vėla provotis. O namieje nėra tos dienos, kad nesiplūstų, kartais ir pasipeša. Ir vaikiščiai barasi tarp savęs ir moters, susiejusios skalbti, ne tiek skalbia, ką liežuviuma mala, o vis tik ant pikto.

¹⁴*persiprašyti* — atsiprašyti. [przypis edytorski]

¹⁵*mislyti* — manyti, galvoti. [przypis edytorski]

¹⁶*prova* — teismo procesas, byla, bylinėjimasis. [przypis edytorski]

Iš pradžių kaimynai tiktai šnekėdavo ant vienas kito, o paskui ir iš tikrųjų: būdavo, kad tik ką rado negerai padėtą ir nešasi namo. Taip įprato ir moters ir vaikišciai. Ir pradėjo juodu vis menčiau ir menčiau gyventi.

Ilgai juodu provojsi, visiems sūdžioms¹⁷ įsipyko. Sykį Baltrus Joną suprovoja, į kalinį¹⁸ pasodina, kitąsyk Jonas Baltrų. Ir kuo da- Ogiaus juodu viens kitam keršijo, tuo labiau pykosi. Šunį iš užpakalio muši, o jam rodo, kad jį anas šuva pjauna ir da labiau pyksta. Taip lygiai ir šitie du kaimynai: nuvažiuoja ant provos, vieną arba kitą pasodina į kalinį, ir už tai da labiau širdis piktumu užsidega. Palauk — mislija sau — aš tau atlyginsiu! — Taip juodu gyveno šešerius metus. Tiktai senis ant pečiaus gulėdamas vis jiem šnekėjo. Pradės, būdavo, privadžioti.

Ką jūs, vaikai, darote! Meskite tuos niekus, liaukite patys pykęsi ir kitų nepiktinkite, geriau bus. O kuo labiau pykstatėsi, tuo bjauriau.

¹⁷*sūdžia* — teisėja (-as). [przypis edytorski]

¹⁸*į kalinį* — į kalėjimą. [przypis edytorski]

Neklauso senio.

Toliau kaimynam besipykstant pradėjo jau vienas kitą dergti prieš visą svieta. Sykį per vestuves Jonų marti pradėjo prie visų šnekėti, būk Baltrų su arkliais pagavę. Baltrus buvo užsi-gėręs, nesusilaike, apskulstė¹⁹ žmoną taip, kad visą nedelį gulėjo, o jos neščios būtų. Nudžiu-go Jonas, nuvažiavo pas sliedovatelių²⁰. Dabar — mislija sau — atsikratysiu aš jo. Ak tikrai jau eis į Siberiją. Bet čia jam nepasisekė. Apži-ūrėjo žmoną: sveika — ne nežym. Nuvažiavo Jonas į miravą²¹ ir tenai nieko nepelnė: liepė eiti pas vaitą²² (staršiną). Čia Jonas raštinin-kui su vaitu, kaip didžiausiem slidžiom, ma-žne gorčių arielkos pragirdė, bet taip jau už tai prisūdijo²³ Baltrui nugarą iškaršti. Perskaitė ir nusprendimą.

Skaito raštininkas: sūdas²⁴ prisūdijo Bal-trui prie visų įrėžti i nugarą dvidešimtį rykščių.

¹⁹*apskulstė* — sumušė. [przypis edytorski]

²⁰*sliedovatelius* — tardytojas. [przypis edytorski]

²¹*mirava* — merija, vietos valdžia. [przypis edytorski]

²²*vaitas* — istor.: miesto valdytojas. [przypis edytorski]

²³*prisūdijo* — priteisė. [przypis edytorski]

²⁴*sūdas* — teismas. [przypis edytorski]

Išklausė Baltrus, pabalo kaip drobė, ir apsisukęs išėjo pro duris. Išėjo paskui jį ir Jonas: jis norėjo eiti pas vežimą, bet išgirdo — šneka Baltrus.

Gerai, sako, nuplaks mane užsidegs mano nugara, bet kad tik jo kas daugiau neužsidegtų!

Išgirdo tai Jonas, sugrįžo ir sako:

Ponai sūdžios! Jis mane ketina uždegti. Klausykite, jisai taip sakė prie visų!

Pašaukė Baltrų.

Ar teisybė, kad tu taip sakei?

Aš, ponas, nieko nesakiau. Plakite mane, jei jūs turite valią. Jau turbūt man vienam kęsti už teisybę, o jisai viską gali daryti!

Norėjo da ką sakyti Baltrus, bet pradėjo drebėti jo lūpos. Apsikniaubė prie sienos. Išsigando net ir sūdžios, žiūrėdami i Baltrų. Mislįja sau, kad tik iš tikro jis ko pikto nepadarytų sau arba kaimynui.

Ir pradėjo senutis sūdžia kalbėti:

Štai ką aš jum, vyručiai, pasakysiu! Susitaisykite judu veluk gerumu. Tu, brolau Baltrau, lyg gerai padarei nėščią moteriškę apkūlei? Ge-

rai, kad Dievas da apsaugojo, o būtum sunkiai prasikaltęs. Ar tai gerai? Tu būk mažesnis, persiprašyk jo, o jis tau dovanos. Mes, ką prisūdi- jome, išdildysime²⁵ .

Išgirdęs tai raštininkas pasakė:

Štai knygoje parašyta, jei ką prisūdi jome, tai reikia išpildyt, o išdildyti to jau negali.

Bet sūdžia raštininko neklausė:

Gana, sako, zaunyt²⁶ ; žiūrėsi tu ten, kas parašyta; Dievą reikia atminti: o taikytis Die- vas liepė.

Ir vėla sūdžia pradėjo kaimynus taikyti, bet nieko nepadare. Neklausė jo Baltrus.

Aš, sako, dėkui Dievui, turiu jau penkias- dešimtis metų be vieno, turiu sūnų su marčia ir amžį mane niekas nemušė, o dabar tas bjau- rybė atvedė mane ant rykščių ir aš tylėsiu, ką čia šnekėti!... Na, ir jisai mane paminės!...

Vėl pradėjo drebėti Baltraus balsas. Nega- lėjo daugiau šnekėti. Apsisukęs išėjo. Išėjo ir Jonas.

²⁵*išdildyti* — panaikinti, atšaukti. [przypis edytorski]

²⁶*zaunyti* — niekus kalbėti. [przypis edytorski]

Iki namų buvo gera mylia, ir Jonas sugrižo namon gana vėlai. Jau moters buvo išėjusios padėt pargyti. Išsikinkė jisai arklį, įsitraukė vežimėlį ir nuėjo į pirkčią. Pirkčioje nieko nebuvo. Vyrai iš lauko da buvo neparėję. Jonas, atsisėdo ant suolo ir užsimislijo. Atsiminė jisai, kaip Baltrui perskaito nusprendimą, ir kaip jis pabalo ir apsikniaubė prie sienos. Pagailo jam Baltraus. Ir girdi jisai: nusikosėjo senis ant pečiaus. pasivertė, nukorę kojas ir pradėjo rangytis nuo pečiaus. Nulipo senis, atsimalino prie suolo ir atsisėdo. Pailso vargšas, atsikosėjo, pasirėmė ant stalo ir sako:

— Ką? Prisūdijo?

Jonas sako: „Dvidešimti rykščių prisūdijo”. Palingavo senukas galvą.

Negerai, sako, Jonai, tu darai! O negerai! Ne jam, bet sau negerai darai. Na kas iš to, ar tau palengvės, kad jam nugarą nuplaks?

— Daugiau to nedarys — pasakė Jonas.

— Ko nedarys? Ką jis už tave blogiau daro? Įnirto Jonas.

Kaip gi, ką jis man padarė? ! Jis mano žmoną vos neprimušė; jis dabar ketina mus uždegti; ką... Ar tai jam už tai rankas bučiuosi?

Atsiduso senis.

Tu vaike, visur vaikščioji ir važinėji, o aš jau ne metai guliu ant pečiaus ir tau rodosi, kad tu viską matai, o aš nieko nematau. Ne, vaikeli, tu nieko nematai; tau nuo piktumo akys užtemo. Svetimus nusidėjimus nešiojiesi priešakyj, o savo užpakalyje. Sakai, jis negerai daro. Kad jis tiktai vienas negerai darytų, tai ne piktumų nebūta. Bene vienas tiktai pakelia piktumus tarp žmonių? Piktumai visados atsiranda tarp dviejų ir abudu kalti. Jo piktą tu matai, o savo nematai; kad jis vienas būtų piktas, o tu būtum geras, piktumų nebūtų. Plaukus kas jam pešė? Po sūdus kas jį vadžiojo? O vis tik tu ant jo viską verti. Patsai bjauriai gyveni, užtai ir negerai. Ne taip vaikeli, aš gyvenau ir ne taip ne tave mokinau. Mudu su seniu, jo tėvu, argi taip gyvenova? Mudu gyvenova, kaip kaimynai. Turiu, būdavo, da sąmatinio, ateina merga: dėde, ar neduotum miltų? — Eik

į klėtį, prisisemk kiek reikia. Nėr kam jo arkliu i naktigonę nujoti — eik, Jonuk, nuveik arklius. O man ko prireikė — siunčiu pas kaimyną: dede, ar neduotum to ir to, — Imki, vaikeli! Tai taip mudu gyvenova. Ir jum buvo gerai. O dabar? Nuolat barniai, piktumai. Ar tai jūs gyvenate? Tai griešijate. Tu, vaike, tu namų valdonas! Tu atsakysi! Ko tu mokini moteris ir vaikiščius? Piktumų! Jie visi kaip šunys loja, Ar tai gerai? Juk tu atsakysi! Atsimink tiktai apie dušią. Ar tai reikia daryti? Jis tau negerą žodį — tu jam du; jis tau kumsčią — tu jam dvi. Ne, vaikelį, Kristus ant žemės gyveno, ne taip mus kvailius mokino. Tau negerą žodi pasakė — tu nutylėk, jis pats gailėsis. Taip mus Kristus mokino. Tau į vieną žanda, o tu atkreipk da ir kitą: temušie, jai aš to vertas. O ji ir paims gailestis. Jis apsistos ir tavęs paklausys. Tai Kristus mums liepė daryti, o ne keršyti. Ko tyli? Ar teisybę kalbu?

Tyli Jonas — klauso.

Atsikosėjo senukas ir vėla pradėjo šnekėti. Tu misliji, kad Kristus mus negerai mokino?

Juk vis tai mums ant gero. Tu pažiūrėk nors į savo gyvenimą ant žemės. Ką, ar tau geriau, kaip tuos piktumus pakelėte. Tu tik pasiskaityk, ką išmetei ant provų, kiek pravažinėjai? Į ką nuaugs tavo vaikai? Juk tu turi visus aprūpinti, turi didinti turtą, o dabar viskam mažinasi. O kas kaltas? Vis tu. Reikia eiti su vyrais į lauką, pačiam sėti, o tave, kaimynas šaukia į sūdą. Neužarsi lanko, nepasėsi kada reikia, jvas neužaug. Avižos delko šįmet prapuolė? Kada tu jas sėjai? Mieste važinėjai. Ir ką pelnei: vis sau ant sprando. E, vaikeli, tu žinok, ko tau reikia, dirbk su vyrais, o jeigu kas tau ką padarė, ar ką pikto pasakė, dovanok, kaip Dievas prisakė, o pamatysi, kad bus gerai ir lengva ant širdies.

Tyli Jonas.

Vaikeli, paklausyk tu manęs senio. Eik, pasikinkyk Bėrukę²⁷, nuvažiuok tu pas sūdžią, išdildyk tą visą provą ir nuveiki rytoj pas Baltrų, susitaikysite judu, kaip Dievas prisakė; pasiprašyki²⁸ jį pas mus, o rytoj šventa, išsigersite,

²⁷*Bėrukė* — bėros (tamsiai rudos) spalvos arklės. [przypis edytorski]

²⁸*pasiprašyti* — čia: pasikviesti. [przypis edytorski]

užmiršite visus piktumus ir gyvensite kaip tikri kaimynai.

Atsiduso ir Jonas, mislija: teisybę senis sako, ir atsileido jo širdis. Tiktai nežino, kaip tai viską padaryti, kaip dabar susitaikyti?

Ir vėla pradėjo senis kalbėti, tarytum, prijausdamas.

Eik, Jonai, neatidėk ant kitos dienos. Gesink ugnį iš pradžių, kaip įsidegs, nieką nepadarysi. Žinai vaikeli, kad ugnis negesinama išsiplečia.

Norėjo senis da ką pasakyti, bet parėjo moters ir pradėjo kaip mečerkės²⁹ čiarškėti. Jau jom viską danešė: ir kaip Baltru apsūdijo ant rykščių, ir kaip jis ketino uždegti. Viską jos dažinojo, da ir savo pridėjo ir jau su Baltrų moterims pasibarė. Pradėjo pasakoti, kaip Baltrų marti gąsdinusi, kad Jonas jau dingęs. Mokytojas parašęs skundą pačiam ciecoriui ir viską surašęs: ir apie tūlę ir apie daržą, ir pasakojo, kad Baltrui tekšenti pusė sodybos. Paklausė

²⁹*mečerka* — paukštis. [przypis edytorski]

Jonas, ką zaunijo, ir vėl jo širdis atšalo ir vėl jį piktumas paėmė.

Liovė Jonas klausęs moterų pakilęs, išėjo apsitriūsti apie tvartus. Besitriūsiant saulutė nusileido, parėjo ir vyrai iš lauko. Arė jie dvejais vasarojui³⁰. Padėjo Jonas iškinkyti arklius, sunėšė žagres³¹ po pastoge, norėjo da kokius ten karčius³² sutraukti po pašiūre, bet jau visai sustemę. Paliko Jonas tuos karčius ant rytdienos; padavė da ant nakties galvijams ir viską apsižiūrėjęs, užsikėlė vartus.

Dabar tik pavakarieniaut ir eit gulti — pamislijo Jonas, eidamas į pirkčią. Užmiršo jisai dabar ir Baltrų ir ką jam tėvas pasakojo. Tik tai norėjo žengti į priemenę, girdi: už tvoros kaimynas kasžin ant ko plusta. Tegul jį velniai — rėkia Baltrus — užmušt jį reikia. Sustojo Jonas, pastovėjo, paklausė iki Baltrus liovėsi keikęs, pakratė galvą ir nuėjo į pirkčią.

³⁰*vasarojus* — pavasarį sėjami javai. [przypis edytorski]

³¹*žagrė* — arklas. [przypis edytorski]

³²*kartys* — čia: nukirstas medis. [przypis edytorski]

Marti užžibinus³³ žiburį atsisėdo kampe verpti. Senoji vakarienę rengia, vyresnysis sūnus sermėgą³⁴ lopo, kitas su knygoms už stalo sėdi, o Jurgutis į naktigonę rengiasi. Pirkčioj gražu, linksma ir viskas būtų gerai, kad tik ne tas kaimynas.

Įėjo Jonas supykęs numetė katę nuo suolo ir moteris išrėkė, kam milžtuvę padėjo po kojomis. Atsisėdo jisai kaip nesavas ir pradėjo taisyti plėčką³⁵; o niekaip jam iš galvos neišeina, kaip Baltrus jį ketino uždegti ir kaip dabar jam einant į pirkčią rėkė, kad reikia jį užmušti.

Padavė senukė Jurgučiui vakarienę; jisai pavalgė, apsirengė, ir paėmęs duonos išėjo pas arklius. Norėjo vyresnysis sūnus jį išleisti, bet Jonas pats pakilęs išėjo laukan. Jau suvisai³⁶ buvo sutemę ir pakilo vėjas. Užsodino vaikisčią ant arklio ir pavykėjęs paskui kumeliuką žiūrėjo iki iš kaimo neišjos. Stovėjo, stovėjo Jonas pas var-

³³*užžibinus* — uždegusi. [przypis edytorski]

³⁴*sermėga* — milinė, milo (storo vilnonio audeklo) paltas. [przypis edytorski]

³⁵*plėčka* — plokščias, nedidelio tūrio butelis. [przypis edytorski]

³⁶*suvisai* — visai. [przypis edytorski]

tus ir niekaip jis negali užmiršti, kaip Baltrus sake „kad tik kas jo daugiau neužsidegtų”.

Mislija Jonas, tokia sausuma, o da toks vėjas. O ką tu su juo, kyštels kur prisėlinęs žariją, ir atlikta, sudegins neprietelius³⁷ ir jo bus teisybė. A kad taip man jį užklupus, jau neišstruktų! Ir taip ta mislis jam įpuolė į galvą, kad jis negrižo atgal į pirkčią, o tiesiog išėjo per vartus. Apeisiu apie³⁸ tvartus, o kas jį žino? Tarė sau Jonas. Ir pamažėliu nuėjo patvoriu. Tiktai atselino pas tvartų kampa, ogi anam gale tvartų kaip ir kas šmėkštelėjo ir greit išnyko. Sustojo Jonas, klauso ir žiūri: nieko nė matyt, nė girdėt, tikai lapai ant medžių šnabžda. O buvo tamsu, nors į akį durtų — nematyt. Pastovėjo, dairės, nieko nematyt.

Turbūt ma tiktai taip akyse pasirodė — pamislijo. Jonas bet visgi apeisiu aplinkui trobas. Eina Jonas toliaus apie tvartus. Daėjo iki kampu³⁹, ogi dyrst: ties anuo kampu kluono

³⁷*neprietelius* — priešas, nenaudėlis. [przypis edytorski]

³⁸*apie* — čia: aplink. [przypis edytorski]

³⁹*daėjo iki kampu* — priėjo kampa. [przypis edytorski]

⁴⁰ kasžin kas žybtelėjo pas akėčias ir vėla prapuo-
lė. Jonui tiktai širdį nusmelkė. Sustojo jisai ir
žiūri: o pas akėčias da šviesiau sužibėjo ir gra-
žiai matyt: pas akėčias tupi žmogus į jį pečia-
is atsikreipęs ir šiaudų gniūžtę kuria. Užsidega
Jono širdis, šoko jis prie neprieteliaus. Nu da-
bar, mislija sau, neištrūks.

Nespėjo Jonas pribėgti, jau ugnis pasiro-
dė palėpėje ir pradėjo nešti liepsną ant stogo,
o Baltrus stovi. Kaip vanagas puolė ant šlu-
bio. Neištrūksi, mislijo sau. Bet turbūt pajuto
ji šlubis, davė patvoriu, tik nušokavo su savo
kreivąją.

— Nepabėgsi! — suriko Jonas ir pasileido
paskui jį.

Jau pasivijo Baltrų, norėjo tverti už apy-
kaklės; ans pasisuko į šali, Jonas sugriebė už
skverno. Skvernas nutruko ir Jonas išsitiesė ant
žemės.

— Laikykit! — suriko Jonas ir vėla paskui
vytis.

⁴⁰*kluonas* — trobesys javams krauti. [przypis edytorski]

Iki Jonas atsistojo, Baltrus jau buvo ant sava kiemo. Bet Jonas ir čia ji užklupo; tiktai norėjo jau Baltrų sugriebti, kaip Baltrus pagriebęs kuolą⁴¹ rež jam į galvą.

Tiktai ugnis Jonui akyse pasirodė, paskui užtemo, pats tik pasviro į šalį. Jonui atsigavus, Baltraus Jau nebuvo, tiktai aplinkui šviesu kaip dieną. Ogi dyrsteli Jonas; jau jo visas kluonas liepsnoja.

— O tu, dievulėli! — suriko Jonas — ogi man reikėjo tiktai ištraukt ir užmint.

Norėjo rėkti ant viso kaimo, bet balso neteko. Norėjo bėgti — kojų nepavelka. Žengė kelis žingsnius, pradėjo svyruoti, užėmė jam kvapą. Pastovėjo, ir vėla pradėjo eiti. Iki atėjo pas ugnį, jau kluonai baigė degti; užsiėmė tvar-tai ir pirkčią; į kiemą jau negalėjo įeiti. Subėgo žmonių daug, bet nieko padaryti negalėjo. Kaimynai savo daiktus kraustė, gyvulius į laukus varė. Užsiėmė jau ir Baltrų trobos; pakilo da didesnis vėjas, perėjo liepsna į kitą pusę kelio ir tarytum šluotą nušlavė pusę kaimo. Jonų išne-

⁴¹kuolą — trumpas pagalys, geležies strypas. [przypis edytorski]

šė tiktai senį ir patys vos išbėgo. Visi gyvuliai sudegė, vežimai, žagrės, akėčios, kiek da buvo javų, drapanos⁴² — viskas sudegė.

Liko tiktai arkliai, kas buvo laukuose.

Baltrus da šį ta išnešė ir gyvulius išvarinėjo.

Degė ilgai — visą naktį.. Jonas stovėjo pas ugnį ir vis tiktai šnekėjo: tu dievulėli, reikėjo tik ištraukti ir užmint. Kaip užgriuvo pirkčios lubos Jonas šoko prie ugnies, sugriebė nuodėgulį ir pradėjo traukti. Moterys pamačiusios šaukė ji atgal, bet jis ištraukęs nuodėgulį šoko daugiaus traukti, bet pasviro ir parpuolė i ugnį. Šoko sūnus ir vos jį iš ugnies ištrauke. Apsvilo Jono plaukai, apdegė drabužiai, rankos, ir nieko jis nejautė.

Tai iš bėdos jo galva susimaišė, šnekėjo žmonės.

Baigė jau degti, o Jonas vis stovėjo ir šnekėjo: dievulėli tu mano! Reikėjo tik man ištraukt ir užmint!

⁴²*drapanos* — drabužiai. [przypis edytorski]

Ant rytojaus anksti atėjo šaltyšiaus⁴³ sunus Jono pavadyti.

Dėde, jūs tėvas miršta. Prašė, kad ateitumėte atsisveikint.

Užmiršo Jonas ir tėvą ir nesuprato ką jam sako.

Koks, sako, tėvas? Ką liepė pašaukti?

Liepė jūs, dėde, pašaukti; jisai pas mus miršta. Eiva, dėduk, eiva.

Vos Jonas suprato; nuėjo pas tėvą.

Išnešant senuką, vėjas užnešė šiaudų kūlelį ir jisai labai apdegė. Ji nunešė pas šaltyšių ir jo pirkčioj paguldė.

Tuo tarpu kaip Jonas atėjo pas tėvą tenai buvo tiktai sena močė ir vaikai ant pečiaus. Visi buvo išėję pas ngnj. Senukas gulėjo ant suolo; šalia jo gramnyčia žibėjo. Senoji priėjus pasakė senukui, kad sūnus jau atėjo. Jisai pasišaukė sūnų arčiau. Jonas prisiartino ir senukas prašnekėjo.

Ką, vaikeli! Ar aš tau nesakiau, kad bus negerai. Kas sudegino kaimą?

⁴³*šaltyšius* — seniūnas. [przypis edytorski]

— Jisai, tète — pasakė Jonas — jisai, aš jį užtikau; prie manęs jis ir uždegė. Man reikėjo tada tiktai užspausti ugnį ir iš to nebūt buvę nieko.

— Jonai — pasakė senis — aš jau mirštu ir tau reiks mirti; pasakyk, katras⁴⁴ iš judviejų kaltas.

Jonas žiūrėjo į tėvą ir tylėjo — nieko jis negalėjo ištart.

Prieš Dievą tu dabar pasakyk, katras kaltas? Atsimink, vaikel, ką aš tau sakiau.

Dabar tiktai Jonas atsiminė ir viską suprato. Puolė jis ant kelių prieš tėvą ir pradėjo verkėti.

Teveli mano! Dovanok man, aš tavęs neklausiau; tu teisybę man kalbėjai. Aš už jį buvau piktesnis. Kad aš būčiau tavęs klausęs, būčiau savo kaimynui nekeršijęs, būčiau susitaikęs, kaip Dievas prisakė, tai būtų nebuvę, ne tų piktumų, ne trobos nebūtų sudegusios. Teveli, aš kaltas; aš gailiuosi prieš Dievą. Senelis susiėmęs rankas tarė:

⁴⁴katras — kuris. [przypis edytorski]

— Ponui Dievui dėkui! Pasakęs tai atsigręžė į sūnų.

— Vaikeli!

— Ko, tėveli?

— Ką dabar daryti?

Jonas vis verkė.

Nežinau, tėveli, kaip mes dabar ir gyvensime?

Senelis užsidengė akis, pakrutino lūpas, tarytum norėjo ką ištarti; paskui vėla atsidendė akis ir tarė.

— Išgyvensite. Jei su Dievu gyvensite, išgyvensite, vaikeliai!

Taręs tai, senelis susiėmė rankas, atsiduso, akis užmerke ir numirė.

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

Fundacja Nowoczesna Polska zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony:
<http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/krisciukaitis-aisbe-kas-teisyb-tai-ne-melas-ugnis-negesinama-issiplecia/>

Tekst opracowany na podstawie: Antanas Kriščiukaitis-Aišbė, Kas teisybė, tai ne melas : [”Aiszbes” slapyv.] šezšios pataisytos ir naujai atspaudytos apysakėlės, Vilnius, spauda M. Jankaus, 1892.

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Utwór powstał w ramach konkursu „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”, realizowanego za pośrednictwem MSZ RP w roku 2013. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”. Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Publikacija parengta įgyvendinant projektą „Wolne Lektury” (<http://wolnelektury.pl>). Skaitmeninė reprodukcija padaryta Fondo „Nowoczesna Polska”/Lietuvos kultūros paveldo — virtualioje erdvėje (<http://www.epaveldas.lt>), pasitelkiant egzempliorių iš bibliotekos kolekcijos. Veikalas sukurtas konkurso, įgyvendinamo 2013 m. bendradarbiaujant su Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų ministerija — „Bendradarbiavimas viešosios diplomatijos srityje 2013” („Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2013”) ribose. Leidžiama laisvai naudoti veikalą, su sąlyga, jog bus išsaugota aukščiau pateikta informacija, taip pat informacija apie taikomą licenciją, teisės turėtojus bei konkursą. Publikacija išreiškia tik autoriaus pažiūras, todėl negali būti apsinkepinama su Kriščiukaitis-Aišbė Ugnis Negesinama iššpilecia reikalų ministerijos pažiūromis.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Monika Bogdziewicz, Paulina Choromańska